

Det samfunnsvitenskapelige fakultet
SAI, UiO
Blindern
Oslo

Bergen, 8. juni 2021

Tilsynssensorrapport SAI 2020
v/professor Olaf H. Smedal, UiB

Som fjorårets er også denne rapporten er betydelig forsinket. Covid-19-utbruddet og den øyeblikkelige nedstengningen av de fleste aktiviteter med fysisk oppmøte – som har vedvart med større eller mindre intensitet gjennom hele året – har medført høyt prioritert merarbeid ved UiO så vel som ved UiB.

Grunnlaget for rapporten ble lagt da undertegnede besøkte Sosialantropologisk institutt (SAI) i to dager begynnelsen av mars 2020 (4. og 5. mars) og i løpet av noen dager i november – da online – i perioden 6.–12. november.

I den forbindelse har studiekonsulent Liv Christina Varen vært svært behjelpelig ved å beramme møter med ulike medlemmer av den vitenskapelige stab (instituttleder, undervisningsleder, undervisere) og programutvalg, samt å forberede undervisere og studenter om tilsynet. Hun har også sendt meg det jeg har bedt om av oversikter, evalueringer og statistikker, samt et utvalg tidligere tilsynssensorrapporter.

Som i tidligere år omfatter rapporten ikke faglige tilbud og aktiviteter utover eksamensrettede emner på bachelor- og masternivå. Faglige arrangementer som instituttseminar og gjesteforelesninger omtales derfor ikke. Heller ikke forskeropplæringen inngår i tilsynssensors oppdrag.

I tillegg til samtalene med stab og studenter hadde jeg anledning til å følge undervisningen på SOSANT2530, ANTH4620, ANTH4010 og ANTH4030 – flere av foreleserne hadde jeg separate samtaler med i etterkant.

Heller ikke i forbindelse med denne rapporten har jeg bedt å få tilsendt eksempler på eksamensbesvarelser til noen av emnene slik jeg nevnte i forårets rapport; jeg hadde planlagt å gjøre det når jeg forberedte neste års tilsynsrapport. Imidlertid blir det ingen slik rapport for 2021 siden det i stedet legges opp til en første periodisk, helhetlig

programevaluering av bachelor- og masterprogrammene gjennomført av SAI selv samt et panel sammensatt av både interne og eksterne fagpersoner.

I den grad jeg har ønsket innsyn i emnenes pensar har jeg, som tidligere, konsultert SAIs nettsider.

*

Som bemerket ovenfor ble det første tilsynsbesøket gjennomført i begynnelsen av mars 2020 – bare en snau uke før statsminister Solberg bekjentgjorde regjeringens tiltak mot spredningen av coronaviruset.

Ett av de sentrale samtaleemnene med ulike representanter for instituttets ledelse var det nye, engelskspråklige **masterprogrammet**. Søkningsprosessen til programmet og opptaket styrket seg betraktelig sammenlignet med 2019, noe som opplagt kan tilskrives at det allerede har blitt bedre kjent: Det var nå 4 søkere per studieplass. 30 av søkerne hadde takket ja i juli 2019. Jeg fikk opplyst at det engelskspråklige masterprogrammet i antropologi ved Københavns Universitet var avviklet, noe som trolig medførte at flere søkte seg til nettopp SAIs program.

Av 2018-kullet var det i mars 2020 16-17 studenter som var i ferd med å ferdigstille masteroppgavene sine. Jeg hadde planlagt å ha samtaler med dem, men til tross for at Varen tok kontakt med dem og opplyste om mitt ønske om å følge opp møtet vi hadde hatt året før, var interessen blant studentene minimal. Jeg kan derfor ikke si noe om deres erfaringer med studieløpet «i koronaens tid».

Tilsynsbesøket i november 2020 var i så måte mer vellykket. Etter en av onlineforelesningene jeg hadde anledning til å følge ble flere av studentene igjen i «rommet» og de var i all hovedsak tilfredse med hvordan SAIs medarbeidere hadde lagt til rette for at studietiden kunne bli så god som råd er.

På det tidspunktet var pandemien fremdeles under en viss kontroll – mutasjonene hadde ennå ikke dukket opp, og flere av studentene var stadig optimistiske med hensyn til å gjennomføre det de refererte til som «Plan A»: å gjøre feltarbeid der de opprinnelig hadde tenkt. Samtidig var de klar over at de måtte utvikle en «Plan B»: å utføre feltarbeid i nærheten av der de befant seg på det daværende tidspunkt. Og det var forskjellige steder i verden – inkludert i USA.

Vi diskuterte undervisningsopplegget og studentene mente det – igjen: etter forholdene – fungerte godt. Alle var enige om at online-undervisning aldri vil kunne bli like «fullendt» eller tilfredsstillende som forelesninger med fysisk tilstedeværelse – særlig ikke forhåndsinnspilte forelesninger som ikke blir etterfulgt av online-seminar *i sanntid*. Med studenter på ulike kontinenter reiser det naturlig nok logistikkproblemer ved å arrangere slike seminarer, men etter hva jeg forsto var de stort sett løst. Uansett var studentene udelt positive til «levende seminar»-oppfølging etter hver forelesning – enten den gikk i opptak eller ikke – og tiden som settes av til slik oppfølging kunne gjerne økes, mente de. De mente også at det kunne være en stor fordel om Zoom-rommet ganske enkelt ble stående «åpent» en stund etter at foreleseren hadde sagt sitt – slik at forelesningen umerkelig gled over i et kollokvium. Det er liten tvil om at masterstudentene hadde behov for å «være sammen».

Det kan neppe overvurderes hvilken enorm forskjell det er for en masterstudent mellom å tilbringe store deler av studietiden på campus (pre-corona,) og å aldri kunne være til stede på campus i det hele tatt, å aldri treffe studiekamerater fysisk, å aldri kunne banke på hos en foreleser eller veileder (eller en administrativt ansatt, for den del).

Noen av masterstudentene pekte på at det noen ganger kunne skorte litt på informasjon (for eksempel om selve organiseringen av enkelte tiltak); noe som ikke er overraskende, gitt at mange av dem ikke hadde noen erfaring med SAI eller UiO på forhånd. For eksempel var Canvas-systemet gjenstand for en viss forvirring; ulike ansatte brukte (bruker?) systemet på forskjellige måter – at ulik type informasjon legges under ulike faner («tabs»). Først og fremst bør bruken av Canvas begrenses til informasjon, mente de; til det en av masterstudentene kalte «*the formal stuff*».

I samtalene jeg hadde med de vitenskapelig ansatte ble det umiddelbart klart at de var klar over utfordringene som masterstudentene pekte på. De uttrykte samtidig at å undervise online – å «kommunisere» med studentene via kamera og skjerm – er noe ganske annet enn å undervise i et auditorium eller et seminarrom, og ikke bare noe annet, men mer arbeidskrevende. Det meste av spontaniteten mangler, og muligheten til å følge opp studentenes reaksjoner underveis nærmer seg null, jo større studentantallet er. Online-undervisningen innebærer også at foreleseren tenderer mot å legge bånd på seg – kanskje aller mest når forelesningene spilles inn på forhånd.

Den tilsendte skriftlige dokumentasjonen omfatter

- Emnebeskrivelser for samtlige emner de to semestrene
- Eksamensoppgaver for samtlige emner de to semestrene

- Sensorveiledning for samtlige eksamensoppgaver de to semestrene, inkludert SOSANT4090 (masteroppgaven)
- Eksamensinformasjon (beregnet på studenter) for samtlige emner de to semestrene
- Exam regulations for take home exams for ANTH4010 and ANTH4620
- Karakterstatistikk for samtlige emner de to semestrene
- Klagestatistikk for de to semestrene
- Oversikt over vurderingskommisjoner (sensorer)
- Programomtaler av BA- og MA-programmene (av SAI selv) for årene 2016, 2017 og 2018
- Tidligere tilsynssensorrapporter for årene 2015--2019
- Periodiske evalueringer av emnene
 - SOSANT1000
 - SOSANT1050
 - SOSANT1090
 - SOSANT1200
 - SOSANT1300
 - SOSANT2000
 - SOSANT2530 (x 2)
 - SOSANT3090
 - ANTH4020
- Kort om Studiebarometeret 2020 – sosialantropologi, BA-nivå

I det følgende blir mange av de ovennevnte dokumentene summarisk omtalt; bare enkelte blir særskilt behandlet.

Emnebeskrivelser

Jeg har ingenting å bemerke til emnebeskrivelsene. De er gode og dekkende.

Eksamensoppgaver

Gjennomlesningen av alle eksamensoppgavene gitt i 2020 levner ingen tvil om at studentene blir prøvd på svært relevante måter. Når kriteriene for karaktersetting (se «Sensorveiledning» nedenfor) er klart formulert, så ligger alt til rette for transparent og rettferdig karaktersetting (men se kommentarer under «Karakterstatistikk» og «Klagestatistikk» nedenfor).

Sensorveiledning

Det er betydelig – kanskje for stor – variasjon med hensyn til detaljeringsgraden i disse veiledningene. Enkelte inkluderer studieplanens emneomtale og læringsutbytter, andre ikke. Noen skriver svært summarisk om hva en god besvarelse skal inneholde, med henvisning til to-tre pensumtekster, andre bruker minst en halv side per oppgave der intensjonen bak oppgaven beskrives, hva emneansvarlig har lagt vekt på i undervisningen, hva som typisk vil resultere i karakterene C–D og hva som vil kunne «dra bevarelsen opp». Andre igjen

spesifiserer hva som skiller akkurat dette semesterets oppgaver fra andre semestres (ref. corona). Gitt at ikke alle sensorer vil være innforstått med verken pensumtekstene eller emnets allmenne tematikk på forhånd (enn si coronabegrensningene), er det etter min mening en stor fordel om sensorveiledningene er instruktive *nok* og detaljerte *nok* til at en fersk sensor (for eksempel en ny phd-kandidat) vil finne det lett å gi en velbegrunnet karakter. Eksempler på hva mange vil bedømme som særlig gode sensorveiledninger er de som er gitt til SOSANT1050, SOSANT1090, SOSANT1200 og SOSANT1300.

Jeg vil også fremheve sensorveiledningene til SOSANT1300, SOSANT2000 og SOSANT2270. De er formattert noe annerledes, nemlig ved at her er forventningene som stilles *per karakter* (A–F) spesifisert. For SOSANT2150 og SOSANT2530 er sensorveiledningen generell i den forstand at det oppgis én sensorveiledning som skal gjelde for tre ulike oppgaver. Noe av det samme finner vi i sensorveiledningen til SOSANT2525 der oppgaven består i et selvvalgt essay. En sensorveiledning som er annerledes enn alle de andre er den for SOSANT3090; her er det gitt spesifikk karakterveiledning for bevarelsens ulike *elementer*: drøftingen, formalia (som for eksempel referanseoppsett), og kildebruk.

Uten å ha sjekket samtlige sensorveiledninger én gang til for sammenligningens skyld vil jeg peke på at det i veiledningen til SOSANT2270 stadig refereres til hvordan kandidaten relaterer besvarelsen til hva som har blitt vektlagt *i forelesningene*. Jeg er usikker på om dette er god praksis. Da jeg selv begynte å forfatte eksamensoppgaver ble jeg innprentet at det kan man ikke gjøre med mindre forelesningene er obligatoriske. Utvilsomt vil man kunne diskutere om denne begrensningen skal gjelde uforandret når stadig flere forelesninger legges ut på nett i opptak. I sensorveiledningen til SOSANT2530 («Development») er et avsnitt viet til de «sosiale, kulturelle, kognitive og politisk aspektene ved digitalisering samt metodologiske implikasjoner av digital teknologi», noe som de færreste av kandidatene nok har vært forberedt på å drøfte.

Notatene tilknyttet emnene ANTH4020, ANTH4030, ANTH4150 samt ANTH4000 holder gjennomgående meget høy standard. En ny (så vidt jeg vet) sjanger er «reflection papers» (i ANTH4030 og ANTH4150) som vurderes etter bestått/ikke bestått. Forventningene til hva som er et godt «reflection paper» er godt beskrevet.

Når det gjelder SOSANT2170 kunne jeg ikke finne noen sensorveiledning.

Jeg mener *ikke* at sensorveiledningene bør følge nøyaktig samme mal. Det kan fort bli til en tvangstrøye. Likevel kan det være nyttig at den vitenskapelige staben – og programutvalget – får seg forelagt de sensorveiledningene jeg nå har lest, slik at man blir seg bevisst de mange ulike måtene å gå frem på. Slikt kan det ligge både læring og inspirasjon i. Det er ellers åpenbart at det har tatt betydelig tid å skrive de mest gjennomarbeidede veiledningene, som er til stor hjelp for sensorene, mens de minst detaljerte har kostet forfatterne svært lite.

Eksamensinformasjon

Gjennomgående er det her oppgitt krav til besvarelsen (ordlengde, skrifttype, linjeavstand, format og lignende), hyperlenker til regler for kildebruk og referanser, samt instruksjon om hvordan besvarelsen skal leveres (i Inspira). Jeg savner ingen informasjon, men vil påpeke at ordlengde ikke er oppgitt for SOSANT2000.

Exam regulations

Informasjonen under denne overskriften for ANTH4010, ANTH4610 og ANTH4620 er den samme som for de norskspråklige SOSANTXXX-emnene. For ANTH4010 har jeg også hatt tilgang til «Grading criteria» og til to sett eksamensoppgaver, inkludert utsatt prøve. Vurderingskriteriene var velformulerte og detaljerte – ingen som leser dem kan lure på hvilke kriterier som skal gjelde for de ulike karakterene.

Karakterstatistikk

Det er lite å bemerke til karakterstatistikkene: ikke uventet stiger gjennomsnittskarakterene jo lenger ut i studieløpet studentene kommer og jo flere av dem har falt fra (!). Men at det våren 2020 ble avlagt 800 eksamener, der bare 14 resulterte i strykkarakter, og at det høsten 2020 ble avlagt 529 eksamener, der bare 4 resulterte i strykkarakter, gir en strykporsent mellom 1 og 0. Det er uventet og kan neppe stemme. Hvis det stemmer spørres det om listen for å bestå er lagt for lavt.

Klagestatistikk

På til sammen 12 emner var det totalt 58 studenter som klaget på karakteren, hvorav én kandidat trakk klagen, og én klage var ennå ikke ferdigbehandlet. Litt uventet, kanskje, at praktisk talt like mange fikk karakteren oppjustert som de som ble stående på samme karakter; samtidig som det er et kjent fenomen at karakteren tenderer mot å settes vel strengt når a) kommisjonen består av én sensor som b) ikke har lang erfaring.

Eksamenskommisjoner

Jeg har få om noen kommentarer til oversikten over eksamenskommisjoner, bortsett fra at antallet eksterne sensorer er helt minimalt.

Men dette vil muligens endre seg noe i fremtiden. Som SAIs ledelse sikkert er klar over allerede har Stortinget vedtatt at det til alle UHR-eksamener skal oppnevnes to sensorer. Når dette skal implementeres er jeg usikker på – kanskje f.o.m. 01.01.22. Hvordan det skal håndteres må uansett drøftes og planlegges ganske raskt. Jeg kan i farten nevne at én mulig løsning vi har luftet i Bergen er å slå sammen visse enkeltemner, fortsatt kreve like mange obligatoriske innleveringer som i hvert av de nåværende emnene, men med én, samlet avsluttende hjemmeeksamen. Det vil med ett slag redusere antallet kommisjoner.

Fra et *pedagogisk* synspunkt (jf. bemerkningene om «røde tråder» nedenfor) kan en slik løsning opplagt fungere svært positivt. At den ikke matcher idealene i Bolognaprosessen er en annen sak.

Programgjennomgang 2016--2018

Instituttets gjennomgang av studieprogrammene er henvendt til fakultetsledelsen og er «svar på bestillinger». Leseren merker seg at «relevans» er et ord som dukker opp med stadig høyere frekvens og intensitet, og at det forbindes ikke bare med samfunnsmessig aktualitet, men med «arbeidslivets behov». Det er som forventet, gitt signalene fra våre eiere. Ellers kan man lese seg til en merkbar lettelse – når det skjer – over at studentenes gjennomsnittlige produksjon av studiepoeng går opp, og at søkningen til programmene øker. Men et vedvarende problem er frafallet på BA-nivå. (Det er ingen trøst, men vi har det samme problemet på instituttet i Bergen.)

Et tall jeg savner i statistikkene, er «antall møtt» -- det hjelper lite at antallet søkere eller første-pri-søkere går opp, om ikke antallet møtt gjør det samme. Og heller ikke det hjelper noe særlig hvis de ikke begynner å studere og avlegge beståtte eksamener.

Jeg vil derfor minne om at den registrerte studiepoengproduksjonen per student på BA-nivå påvirkes av at en del studenter produserer null poeng. Slikt rammer i liten grad profesjonsstudiene (medisin, jus), men desto mer disiplinfagene på de samfunnsvitenskapelige og historisk-filosofiske fakultetene. Dette er noe vi har merket oss i Bergen, i hvert fall. Når null-produsentene lukes ut av statistikken, øker naturligvis snittproduksjonen. Da blir statistikken vakrere.

Emneevalueringer

Disse evalueringene – forfattet av emneansvarlig(e) – er gjennomgående veldig godt skrevet, gjennomtenkte, detaljerte og svært instruktive. De oppsummerer hva som er gjort av undervisning (som forelesning, som seminarsamlinger), skisserer endringer i pensum, teoretisk og tematisk vektlegging samt undervisningsopplegg som nylig er foretatt, og begrunnelsene for dem – noen av disse endringene er justeringer, andre består i omfattende omlegginger. Det opplyses om hvordan studentevalueringene har respondert på oppleggene og hvordan nettopp studentevalueringene har inspirert endringene, samt om karakterfordeling og strykprosent, og presenterer forslag til på hvilke punkter fremtidige emneansvarlige kan vurdere ytterligere forbedringer.

Evalueringen av SOSANT2000 er i så måte forbilledlig; den er særlig interessant i kraft av sin påpekning av behovet for sammenhenger («røde tråder») – ikke tar bare i dette emnet, men i bachelorprogrammet som helhet, noe SOSANT2000 helt eksplisitt tar sikte på ved å bygge på pensumelementer i tidligere emner som SOSANT1090, SOSANT1200 og SOSANT1300. Samtidig er det ingen tvil om at emneansvarlig påtar seg betydelig merarbeid

slik undervisningen gjennomføres: mye tid går med til individuell veiledning. Riktig nok fremkommer det at SOSANT2000 hadde preg av å være et eksperiment (siden det nye opplegget ble gjennomført for første gang), men jeg er ikke i tvil om at emnets fortatte vellykkethet er avhengig av emneansvarliges engasjement og villighet til å gjøre en ekstra innsats.

En siste kommentar: slik emnene nå presenteres på nettet er det ikke lenger lett å finne ut hvem av de vitenskapelig ansatte det er som har ansvar for hvilke emner. Emneevalueringene bør derfor signeres. Mange, men ikke alle er det.

Studiebarometeret 2020

SAls BA-program skårer gjennomgående veldig bra – mange av indeksene ligger enten på eller litt over gjennomsnittet, på undervisningen skårer SAI 4,2 mot et gjennomsnitt på 3,8. Det fremgår av utskriften jeg fikk tilsendt at antallet respondenter var 26 og at det tilsvarer 43,3 % av studentmassen.

Til slutt

Jeg håper at denne rapporten kan være til nytte – kanskje særlig i forbindelse med den forestående helhetlige programevalueringen som SAI skal gjennomføre i løpet av det neste akademiske året.